

Hobuveski peidab Tallinna pommitamisest päästetud detaile

Kadri Kallaste
aripaev@aripaev.ee

01.06.2006 00:00

Hobuveskis säilitatakse põnevaid ehitusdetaile, osa neist lubab kultuuriväärtuste amet valikuliselt avalikus kasutuses olevatesse hoonetesse taaskasutusse.

□ Hobuveski külastajatel hoia...

Laia tänava lõpus asuva ümmarguse ehitise ukse taha saab kiigata vaid kindla soovi avalduse korral, Tallinna Linnateatri etenduste või muu ürituse toimumise puhul.

Väljastpoolt vaadeldes mõistatuslikuks jääva ehitise olemusest annavad aimu vaid seinale

kinnitatud tahvlid, mis viitavad hoonele kui hinnalisele arhitektuurimälestisele ning kultuuriväärtusele 14.-18. sajandist. Esmakordselt mainiti seda 14. sajandi lõpus ühe maja valduspärandis.

Hobuveskit on kasutatud aegade jooksul väga mitmel otstarbel, kuid kõige esmasem neist oli elanike varustamine jahu ja tangudega, kui linna piirasid vaenlase väed või talvel külmaga polnud võimalik vesiveskeid kasutada. Nagu paljude hoonetega Tallinna vanalinnas ja mujalgi on juhtunud, on veskit kasutatud erinevatel eesmärkidel, sealhulgas sõjaväelao, Eesti Vabadussõja päevil vintpüsside hoidla ning enne II maailmasõda Oleviste kiriku matusetalitusetarvete ja vankrikuurina.

Oma praeguse välimuse on saanud hobuveski 18. sajandi lõpus, mil see renoveeriti pärast laastavat tulekahju, kuid siis mitte enam selle esmase otstarbe täitmiseks. Hoone varasemale eesmärgile viitab vaid ruumi keskel olev emapuu, kuhu kinnitati neli veodiisli nelja paari hobuse jaoks, kes olid selle liikumapanevaks jõuks.

” Nagu paljude hoonetega Tallinna vanalinnas ja mujalgi on juhtunud, on veskit kasutatud erinevatel eesmärkidel, sealhulgas sõjaväelao, Eesti Vabadussõja päevil vintpüsside hoidla ning enne II maailmasõda Oleviste kiriku matusetalitusetarvete ja vankrikuurina.

Praegune hoone haldaja Tallinna kultuuriväärtuste amet on koos Linnamuuseumiga hobuveskisse kogunud erinevaid ehitusdetaile ja objekte. Eksponeeritud on siiski väiksem osa kollektsioonist, mida võib vaadelda hobuveski põhiruumis. Eksponaatide päritolu ja ajastu selgitamiseks ehitise külastajale pole kahjuks seintel mingit abistavat materjali, kuid nagu lahkelt ehitises ringi näidanud Linnateatri esindaja sõnas, juhiks need etendusele tulnud inimeste tähelepanu kõrvale. Ühed põnevamad objektid ekspositsioonist on pärast Tallinna 1944. aasta pommitamist kokku korjatud Vaekoja välisseintel linnakodanikke kujutanud medaljonid.

Ekslikult võib neid pidada ehituse donaatoreite kivist tahutud portreedeks, kuid ajaloolase Robert Nermani sõnul on need kujud hoopis valatud stampvormidesse ning tellitud arvatavasti Saksamaalt, kus taolisi medaljone võib tihedamini kohata. Eesti arhitektuuris palju kasutatud paekivist selle kihilisuse tõttu midagi sarnast tahuda on keeruline. Peale medaljonide võib seinal märgata ratasristi, mida vanarahvas nimetab vahelduva õnne ristiks. 7.-12. sajandil Iirimaal kasutusel olnud ratasristid levisid Eesti aladel mitu sajandit hiljem ning sümboliseerivad samaaegselt kristlust ja päikese igavest ringkäiku.

□ Hobuveski sai praeguse väli...

Teatrietenduste või muude ürituste küllastajate silmade eest jääb varjule hobuveski keldritesse paigutatud ülejäänud osa Tallinna kultuuriväärtuste ameti kodutute objektide kogust. Riiulitele on kuhjatud balustreid, tänavalaternaid ja metallkarkassiga lampe, raidkive ja

kahhelkive, mis ootavad, et neid saaks vääriliselt kusagil eksponeerida või kasutada.

Riiulitel seisvaid objekte võib Tallinna kultuuriväärtuste amet paigutada renoveeritavatesse hoonetesse, kuid tingimus on see, et tegemist on avaliku ruumiga, kuhu kõigil soovijail oleks sissepääs. Kastidesse on paigutatud näiteks Raekoja historitsistlik kahhelahi, mis renoveerimistöode käigus hoonest eemaldati. Palju on ka selliseid ahjusid, millest on säilinud väga väike osa ning mille täielikku ülesehitust on raske ette kujutada.

Kultuuriväärtuste ametis töötanud ajaloolane Robert Nerman, kes tegeles hobuveski kogude inventeerimisega, ütles, et algselt oli plaan asutada veski ruumidesse metodoloogiline kabinet, kus oleks võimalik koguda ja katalogiseerida Tallinna raidkive ja muid objekte ning tegeleda nende uurimisega.

Hetkel on idee jäänud tagaplaanile ning veski ruume kasutavad firmad ja eraisikud erinevate ürituste korraldamiseks ning Linnateater kahe näidendi, "Vincent" ja "Naeruta paik", etendamiseks.

Fotod: Meeli Küttim ja Veiko Tökman